

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Lausunto 11/1997 vp
Hallituksen esitys 49/1997 vp

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 13 päivänä toukokuuta 1997 hallituksen esityksen 49/1997 vp laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntösihteeri Helena Laine oikeusministeriöstä, professori Mikael Hidén ja professori Ilkka Sara-viita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi muun muassa konkurssisäännön asiallisesti vanhentuneet säännökset velallisen liikkumisvapauden rajoittamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään esitystä hallitusmuodon 7 §:n säännösten kannalta ja päädytään siihen, että ehdotukset eivät ole ristiriidassa kyseisen perustuslainkohdan kanssa.

Valiokunnan kannanotot

Maastapoistumiskieltoa koskevien uusien säännösten mukaan tuomioistuin voisi tietyissä tilanteissa määrätä, ettei velallinen saa poistua maasta. Kielto olisi voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi.

Mainittua ehdotusta tulee arvioida perusoikeusuudistuksen yhteydessä muutetun hallitusmuodon 7 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta, mutta tähän

oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi. Nämä rajoitusperusteet tarkoitettiin perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp, s. 51/II) sillä tavoin tyhjentäväksi, ettei maasta poistumisen estämisestä muulla perusteella voida säätää tavallisella lailla.

Keskeiseksi seikaksi tässä tapauksessa näin ollen muodostuu se, voidaanko lakiehdotuksen 38 §:n mukaista maastapoistumisoikeuden rajoitusta eli maastapoistumiskieltoa pitää välttämättömänä oikeudenkäynnin varmistamiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan tämä rajoituksen säätämisen yleinen edellytys täyttyy käsiteltävänä olevassa tapauksessa, kun otetaan huomioon tuomioistuimien osuus yleensä kurssimenettelyssä ja erityisesti se, että maastapoistumiskielon voimassaolo rajautuisi tuomioistuimessa tapahtuvaan pesäluettelon oikeaksi vahvistamiseen. Ehdotus täyttää perustuslaissa asetetun välttämättömyys-edellytyksen myös sen osalta, millaisissa tarkoituksissa maastapoistumiskielto voidaan määrätä.

Lakiehdotuksen 38 §:n 3 momentin mukaan (ks. myös 17,2 §) maastapoistumiskieltoon määrittämisestä ei saa valittaa. Velallinen saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä, jolloin kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Järjestely vastaa pakkokeinolain nojalla määrättävää maastapoistumiskieltoa. Hallitusmuodon 16 §:n 1 momentin kannalta on oleellista ja sinänsä riittävää, että tämä ”oikeuksia ja velvollisuuksia” koskeva päätös tehdään tuomioistuimessa. Saman pykälän 2 momentissa mainitun muutoksenhakuoikeuden johdosta on huomion arvoista, että kantelu tehdään hovioikeudelle ja että kanteleminen ei ole sidottu määräaikoihin. Kantelu on tässä yhteydessä samanlaajuinen kuin valitus. Ehdotus on tältäkin osin sopusoinnussa hallitusmuodon kanssa.

Lakiehdotuksen 38 §:n 4 momentista ilmenee, että tiedot maastapoistumiskiellosta tallennetaan poliisin tietojärjestelmään. Poliisin henkilö-

rekisterilaissa olevan asetuksenantovaltuuden valtiosääntöoikeudellisen ongelmallisuuden takia (ks. PeVL 7/1997 vp) on hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin vuoksi säädettävä tässä yhteydessä laissa näiden tietojen säilytysajoista. Tämä on ehto lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Asiasta voidaan säätää esimerkiksi niin, että asianomaiset tiedot on poistettava rekisteristä maastapoistumiskiellon tultua kumotuksi tai rauettua.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain edellyttäen, että valiokunnan sen 38 §:n 4 momentin johdosta tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, jäsenet Esko Helle /vas, Gunnar Jansson /r, Ulla Juurola /sd, Marjut Kaarilahti /kok, Juha

Korkeaola /kesk, Heikki Koskinen /kok, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr ja Veijo Puhjo /va-r sekä varajäsenet Reijo Kallio /sd ja Vuokko Rehn /kesk.